

Vorbereiding op

Monoloog voor de

Vrijheid

philharmonie
zuidnederland

Liberation
concert

Beste leerkracht,

Binnenkort spelen wij bij jou op school de *Monoloog voor de Vrijheid*. Een voorstelling van ongeveer 12 minuten, in de klas uitgevoerd door de actrice Lindsay Zwaan en twee musici van philharmonie zuidnederland. De regie is van Jelle Stiphout.

De achtergrond

In het zuiden vieren we de bevrijding in september. De Stichting Liberation Concert organiseert sinds 2006 daarvoor een jaarlijks herdenkingsconcert op de Amerikaanse Begraafplaats in Margraten. De Stichting wil de jeugd op een betekenisvolle manier betrekken bij deze jaarlijkse herdenking en heeft hiervoor samenwerking gezocht met de afdeling educatie van philharmonie zuidnederland. In 2019 maakten we in het kader van de herdenking van 75 jaar bevrijding de *Monoloog voor de Vrijheid*. Nu bieden we de scholen een hernieuwde versie van deze *Monoloog voor de Vrijheid* aan.

De **Amerikaanse begraafplaats Margraten** heeft een bijzondere plaats in Maastricht en omgeving. Voor deze begraafplaats stond de Nederlandse regering in 1945 de grond in eeuwigdurende bruikleen af aan de Verenigde Staten. Uit eerbied en dankbaarheid. De begraafplaats wordt beheerd door de American Battle Monuments Commission. Kinderen die in Maastricht of omgeving wonen zijn er misschien al wel eens geweest, het is een indrukwekkend beeld.

De **Stichting Adoptie Graven** biedt geïnteresseerden de mogelijkheid om een graf van een gesneuvelde bevrijder te adopteren. Een wereldwijd uniek fenomeen. Inmiddels zijn alle 8301 graven geadopteerd! Achter ieder graf schuilt een verhaal van een vaak jonge man. Sophie Vleugels uit Sibbe zocht het verhaal achter de man van haar adoptiegraf uit en beschreef het in een essay. Daarop is de *Monoloog voor de Vrijheid* gebaseerd.

In de **Monoloog voor de Vrijheid** vertelt Lindsay Zwaan het verhaal van de 20-jarige John Morrison uit Ohio. Violist David Ernst en altvioliste Elizabet Derrac van philharmonie zuidnederland kleuren het verhaal in met *live* muziek. Op het ene moment trekt de tekst alle aandacht, dan weer weet de muziek de emotie van het verhaal je op een andere manier te raken.

Gang van zaken bij concert

De uitvoering van de *Monoloog voor de Vrijheid* duurt 12 minuten. De aanvangstijd van de opvoering is met jou of een van je collega's door philharmonie zuidnederland afgesproken. De actrice, musici en een begeleider melden zich op het afgesproken tijdstip bij de klas. Ze voeren de *Monoloog* vooraan in de klas op, het lokaal hoeft niet te worden aangepast. Naderhand is er kort gelegenheid om vragen te stellen aan de actrice en musici. Wellicht hebben zij ook vragen aan de klas.

Ter voorbereiding in de klas

De beleving van de *Monoloog* is indrukwekkend voor de kinderen. Het verhaal zorgt ervoor dat soldaat John Morrison opnieuw tot leven komt. Omdat hij er was kunnen wij nu in vrijheid leven. De vrijheid voor kinderen van nu in Nederland is bijna onbeperkt. Je zou er niet eens meer over nadenken zo vanzelfsprekend is vrijheid voor ons geworden. Maar vrijheid moet je koesteren en bewaken en het is goed om kinderen dat mee te geven. Het begrip vrijheid wordt zeker betekenisvol als je dat als leerkracht kunt verbinden met hun eigen leven.

Hoe bereid je de leerlingen voor op de uitvoering van de *Monoloog voor de Vrijheid*?

- vertel je leerlingen kort iets over de begraafplaats Margraten en over de jaarlijkse herdenking van de bevrijding in en rond Maastricht
- ga met de leerlingen in een gesprek over vrijheid:
 - hoe voelt vrijheid?
 - wat is vrijheid? Betekent vrijheid dat je kunt doen en laten wat je wilt?
 - wanneer ben je wel vrij en wanneer niet?
 - zijn er landen waar mensen niet vrij zijn, wat gebeurt daar dan?
- ter herinnering aan onder andere de Joodse mensen die zijn weggevoerd in de Tweede Wereldoorlog zijn er op straat zgn. struikelstenen van koper te vinden (lees meer bij *Extra Informatie*). Kunnen de leerlingen in de buurt van de school of in de buurt van hun huis struikelstenen vinden? Wat staat daar op? (Deze stenen komen kort in de *Monoloog* voor)

Een verhaal met muziek: een krachtige combinatie voor een indringende boodschap. De *Monoloog voor de Vrijheid* is best een indrukwekkend verhaal, met een actuele boodschap over vrijheid. Leg uit dat niet alleen de woorden vertellen over de soldaat John Morrison maar dat ook de muziek die violist David en altvioliste Elizabet spelen het verhaal vertelt. Soms zul je beelden voor je zien door de woorden, maar soms ook door de muziek. Als muziek kozen we onder andere voor een bewerking van de Ierse song *Johnny I hardly knew ya*, een lied dat een soort aanklacht is tegen de oorlog en gevolgen ervan. Andere op volksmuziek gebaseerde muziek klinkt ook in de *Monoloog*, allemaal gecomponeerd zo rond de Tweede Wereldoorlog.

Luisterhouding

- Hoe luister je naar deze uitvoering?
- Wat kan je doen om het verhaal goed mee te beleven?
- Hoe zouden de actrice en musici het vinden om voor jullie te spelen?
- Wat zouden we de actrice en/of de musici willen vragen achteraf?

Les Vrijheid in Beeld

UNICEF en Humanity House hebben een prachtige digitale les gemaakt die kinderen van nu aanzet om na te denken over het thema vrijheid. Kijk maar eens of deze les in je programma past. In deze les wordt een verbinding gemaakt tussen de geschiedenis en deze tijd. Deze les is een prima voorbereiding op *de Monoloog voor de Vrijheid*. De kinderen zullen hierdoor anders luisteren naar het verhaal van soldaat John Morrison. De gratis les met handleiding voor de leerkracht is te vinden op www.vrijheidinbeeld.nl (lees meer bij *Extra Informatie*).

Extra informatie

Les Vrijheid in Beeld

In het kader van 75 jaar vrijheid bieden *UNICEF* en *Humanity House* de digitale les *Vrijheid in Beeld* aan voor leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en van de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In een mix van interactieve opdrachten, dilemma's en video's ontdekken leerlingen dat vrijheid niet vanzelfsprekend is en hoe belangrijk het is om te blijven werken aan vrede. Maar ook wat vrijheid voor hen betekent en welke rechten en vrijheden ze eigenlijk allemaal hebben. Aan de hand van echte verhalen, zoals die van Obada uit Syrië en Akhrat uit Irak, horen ze hoe het is om in onvrijheid te leven en te moeten vluchten. Zo besteedt de les aandacht aan het verleden, maar ook aan het heden.

Inhoud

“Doe normaal!” “Yes!” “Dat is niet eerlijk!” De leerlingen van groep 8 van de Voorwegsschool reageren luidkeels als ze horen dat er voortaan nieuwe regels gelden op hun school. Meester Thomas heeft net verteld dat kinderen met blond haar voortaan een uniform moeten dragen en dat kinderen met een B in hun naam niet meer naar school mogen. Het begin van de les *Vrijheid in Beeld* zet de toon voor de rest van de les, die interactief en ervaringsgericht is.

Na het zien van een filmpje over de Tweede Wereldoorlog begrijpen de kinderen dat het niet eens zo onrealistisch is dat er ineens allemaal nieuwe regels gelden. Tachtig jaar geleden gebeurde hetzelfde in Nederland. In een groeps gesprek delen ze hoe dat voelt, als je ineens niet meer mag doen wat je wilt en je vrijheid wordt beperkt.

[Bekijk het filmpje met groep 8 van de Voorwegsschool](#)

Struikelstenen

Je hebt ze vast wel eens gezien, en anders gaat het je vanaf nu opvallen: die kleine, goudkleurige tegeltjes in diverse steden in de stoep liggen. De *Stolpersteine*. Dat is Duits voor struikelsteen.

De *Struikelsteen* is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig (Berlijn, 1947). Het zijn kleine gedenktekens die voor een huis zijn geplaatst waar mensen hebben gewoond die door de nazi's verdreven, gedeporteerd, vermoord of tot zelfmoord gedreven zijn. Dit zijn vaak Joodse gezinnen natuurlijk, maar ook bijvoorbeeld Jehova's getuigen, gehandicapte mensen en homoseksuelen. Wereldwijd liggen er inmiddels 61.000 *Stolpersteine* in 22 landen!

De eerste steen is in 1992 gelegd voor het stadhuis van Keulen en tegenwoordig liggen ze door heel Europa. Op de stenen die voor een huis liggen zijn (in een messing plaatje) de naam, geboortedatum, deportatiedatum, plaats en datum van het overlijden gestanst. Er staan nooit meerdere namen op een struikelsteen, maar altijd de naam van één persoon. De gedachte van de kunstenaar daarbij is dat ieder slachtoffer uniek is en een eigen steen verdient.

Waar kan je ze vinden? Misschien dat een van de volgende websites behulpzaam kan zijn:

[lijst met gemeente](#)

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Nederlandse_gemeenten_met_Stolpersteine

<http://www.struikelsteentjes-maastricht.nl/>

Wie is wie?

Stichting Liberation Concert

Op de Amerikaanse Begraafplaats in Margraten klinkt sinds 2006 jaarlijks een muzikaal eerbetoon. Een klassiek concert dat past bij de unieke locatie. Samen herdenken we de gesneuvelde soldaten die in de Tweede Wereldoorlog hun leven gaven voor de bevrijding van ons land. En we vieren de bevrijding van Nederland die in september 1944 vanuit Zuid-Limburg begon.

Vorig jaar is in het kader van de herdenking van 75 jaar bevrijding de Tweede Symfonie van Mahler uitgevoerd, die werd bezocht door 6.500 bezoekers. Vanwege de coronamaatregelen is voor het concert van dit jaar op 20 september 2020 alleen beperkte toegang mogelijk middels aanmelding (informatie op de website www.liberationconcert.nl). Op het programma staan werken van Beethoven, Ives, Vaughan Williams en Haydn. Voor het concert op 20 september 2020 ontvangt de school separaat een uitnodiging voor twee personen.

Lindsay Zwaan

Lindsay Zwaan (1994) is actrice, theatermaker, schrijver en fotograaf. In 2019 studeerde Lindsay als actrice af aan de Toneelacademie Maastricht. Als actrice speelde zij in meerdere films en series. Op televisie was zij o.a. te zien in de rol van Tessa in de politiserie *SMERIS*, waarvoor zij werd genomineerd voor de *Zilveren Notenkraker*. Dit is het tweede seizoen dat de monoloog voor de vrijheid wordt gespeeld. Lindsay is naast actrice ook grotendeels verantwoordelijk voor de tekst van deze monoloog.

Jelle Stiphout

Jelle Stiphout (1991) is theatermaker, schrijver en regisseur. Hij maakt voornamelijk beeldend en muzikaal theater, maar doet ook veel onderzoek naar andere kunstvormen. In 2016 voltooide hij zijn opleiding tot cultuurwetenschapper aan de Universiteit Maastricht. In 2018 studeerde hij af aan de regieopleiding aan de Toneelacademie Maastricht. In 2019 runde hij daar ook een opleiding tot theaterdocent af. Jelle is de oprichter en artistiek leider van Collectief van Kunstenaars Het Verbond, waarbij hij op het moment bezig is met het maken van een theatrale videogame over het ontmoeten van andere mensen.

De **philharmonie zuidnederland** is een symfonieorkest met meer dan 100 professionele musici: strijkers, hout- en koperblazers en slagwerkers. Muziek van bekende componisten als Mozart, Beethoven, Tsjajkovski of Dvorák spelen we net zo graag als muziek van componisten van nu. Vaak geven we concerten in een gewone concertzaal maar soms zijn we op bijzondere locaties te vinden waar je onze muziek op een heel andere manier kunt beleven. Trots zijn we op ons veelzijdige educatieve programma, waar je voor je school altijd wel iets van je gading kunt vinden. www.philharmoniezuidnederland.nl/educatie

Dit educatieproject is mede mogelijk gemaakt door de Rabobank